

Μαρία-Ελευθερία Γ. Γιατράκου
Δρ. Φιλ.-Ίστορίας

3. Η ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ

Ὁ ποιητής Νικηφόρος Βρεττάκος, σέ στίχους φωτεινούς σάν τήν ἀλήθεια, μᾶς δίνει εὐδιάκριτα τό στίγμα τῆς ἐλληνικῆς γλώσσας, πού ἀποτελεῖ τήν πιό ἀδιάφευστη δέλτο τῆς ἱστορίας καί τοῦ πολιτισμοῦ μας.

«Ὅταν κάποτε φύγω ἀπό τοῦτο τό φῶς
καί ἐλιχθῶ πρὸς τά ἄνω,
ὅπως ἓνα ρυάκι πού μουρμουρίζει,
κι ἂν τυχόν κάπου ἀνάμεσα
στούς γαλάζιους διαδρόμους
συναντήσω ἀγγέλους,

θά τοὺς μιλήσω Ἑλληνικά,
ἐπειδὴ δέν ξέρουνε γλῶσσες.
Μιλᾶνε μεταξύ τους μέ μουσική».

Ἡ ἐλληνική γλώσσα, πολυδύναμη καί πολυσήμαντη, ἀποτελεῖ κατὰ τὸν ἴδιο ποιητὴ «τό μακρύτερο ὕδωρ τοῦ κόσμου, πού κατηγοροῦν ἀπὸ τά λευκά μαλλιά τοῦ Ὅμηρου ὡς τίς μέρες μας, κατεβάζοντας πολλή ψυχὴ καί πολύ φῶς»¹. Ἀποτελεῖ τό διεθνῆ γλωσσικό ἄξονα καί ὅλοι οἱ

1. Βλ. Νικηφόρος Βρεττάκος, *Ποιητικός λόγος καί ἐθνικὴ ἀλήθεια*, Ἀθήνα 1988, ἐκδόσεις «Φιλιππότη», σ. 5-6 κ.έ.

λαοί του κόσμου δανείζονται από το διαχρονικό πνευματικό της μεγαλειότητα, για να μορφώσουν τις δικές τους γλώσσες. Έξ άλλου είναι χαρακτηριστική ή επισημάνση του Ίσπανου Άκαδημαϊκού γλωσσολόγου, Francisco R. Adrados, ότι τά έλληνικά στοιχεία συνετέλεσαν, ώστε οι ευρωπαϊκές γλώσσες να είναι στην πραγματικότητα διάφορα είδη ήμιελληνικών ή κρυπτοελληνικών γλωσσών². Σοφοί και διακεκριμένοι διανοούμενοι έκφράστηκαν κατά καιρούς διθυραμβικά για την ελληνική γλώσσα, ή όποια περιέχει λέξεις ύψηλών διανοημάτων και μέ μοναδικό τρόπο ένδύει λεκτικώς τις άφηρημένες έννοιες³. Ό Gibbon γράφει χαρακτηριστικά: «Άν τό ανθρώπινο πνεύμα μπορεί να καυχηθεί ότι έδημιούργησε κάτι τό αξιόλογο, αυτό είναι ή άθάνατη ελληνική γλώσσα». Καί ό Μ. Τ. Κικέρων: «Εί οι θεοί διαλέγωνται, τή των Έλλήνων γλώττη χρώνται» και κατά τόν Κοϊντιλιανό «ή παιδεία άρχίζει μέ την ελληνική γλώσσα»⁴.

Μέ λεκτική, έννοιολογική, άρμονική, έκφραστική τελείωση, χρησιμοποιήθηκε για την έκφραση προηγμένων μορφών σκέψης κι άποτέλεσε την κύρια βάση του πολιτισμένου κόσμου. Είναι ή μόνη γλώσσα τής όποιας οι λέξεις έχουν πρωτογένεια και έχει στενή σχέση προς όλες τις έκφράσεις της καθ' όλη την ιστορική διαδρομή της, άρχαία, βυζαντινή, σύγχρονη.

Γενική πεποίθηση ότι ή ελληνική γλώσσα έχει ζωντανή παρουσία και ροή στό ιστορικό γίγνεσθαι τριών ή καλύτερα τεσσάρων χιλιάδων έτών. Η άρχαιολογική έρευνα όμως μάς έπεφύλαξε εκπλήξεις. Τό πλοίο των Άργοναυτών, ή μυθική «Άργώ» κατασκευάστηκε από τόν Άργο στίς Παγασές. Σύμφωνα μέ τόν μύθο ή θεά Άθηνά έφερε ένα κομμάτι ξύλο από τό ιερό δάσος τής Δωδώνης, τό όποιο μπορούσε να όμιλεί, διότι έφερε έπιγραφή και ένσωματώθηκε στό πλοίο, στην «Άργώ». Τό ξύλο όνομάστηκε «φωνήεν ξύλο». Σε πρόσφατες άρχαιολογικές έρευνες στό Δισπιλιό, ό Καθηγητής Χουρμουζιάδης έφερε στό φώς μεταξύ άλλων εύρημάτων ένα κομμάτι ξύλο μέ έπιγραφή πού έκτιμάται ότι είναι 7500 έτών. Τά στοιχεία γραφής είναι όμοια μέ εκείνα τής γραμμικής γραφής

2. Βλ. Francisco R. Adrados, *Πρακτικά Ήμερίδας, Η Άναγέννηση των Κλασικών Γραμμάτων στον κόσμο σήμερα*, Νοέμβριος 2009, σ. 60.

3. Ε. Κουτσόπουλος, *Επιλεκτικόν Λεξικόν τής Έλληνικής Γλώσσας*, Πάτρα 2008, σ. 11.

4. Μ. Fab. Quintilianus, «*Institutio Oratoria*» 1,1,12.

Α και Β. Τό εὔρημα ἀποτελεῖ ἀδιάψευστο τεκμήριο ὅτι ἡ ἀρχή τῆς ἐλληνικῆς γραφῆς ἀνάγεται στό ἀπώτερο καί βαθύ ἱστορικό παρελθόν. Τό ἀνακαλυφθέν «φωνῆεν ξύλον», πού τοποθετήθηκε στήν πλώρη τοῦ ἀρχαίου πλοίου «Ἄργώ», μπορούμε νά τό δεχθοῦμε πιθανολογικά, ἀφοῦ ἡ Δωδώνη δέν ἀπέχει πολύ ἀπό τό Δισπιλιό, ὅπου ἡ λίμνη τῆς Καστοριάς.

Ἀκόμη καί μέσα ἀπό τόν μῦθο προβάλλει ἡ διαίσθηση καί ὁ νοῦς τῶν Ἑλλήνων, οἱ ὁποῖοι, ὅπως εἶπε ὁ Μπέρτραντ Ράσσελ, κατόρθωσαν ἐδῶ καί χιλιάδες χρόνια, μιλώντας γιά ὀρισμένα θέματα, νά ποῦν τήν τελευταία λέξη⁵. Ἡ ἐλληνική γλώσσα ἀποτελεῖ τή χρυσή πορεία τοῦ ἐλληνικοῦ ψυχισμοῦ.

Μέ προνομιακή παρουσία στήν ἀνθρώπινη ζωή ἡ γλώσσα τῶν κλασικῶν κειμένων τῆς ἀρχαίας, ὡς γλώσσα τοῦ Εὐαγγελίου, τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, τῆς βυζαντινῆς ὑμνογραφίας καί ὑμνολογίας, ὡς γλώσσα ἐκφράσεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος στίς πιό μεγάλες στιγμές καί γιά τά πιό μεγάλα διαχρονικῆς ἐμβέλειας θέματα πού ἀφοροῦν τόν ἄνθρωπο, τίς αἰώνιες ἀξίες, τήν ἐπιστήμη, τήν παιδεία καί τόν πολιτισμό.

Ἡ παλαιότερη ἐλληνική ἀλφαβητική ἐπιγραφή χρονολογεῖται πρὶν ἀπό τά μέσα τοῦ ὀγδόου π.Χ. αἰώνα⁶. Ἡ πολιτική καί στρατιωτική ὑπεροχή τῆς Ἀθήνας σέ μεγάλη περίοδο τοῦ πέμπτου αἰώνα π.Χ. καί ἡ συντριπτική πολιτιστική τῆς ὑπεροχή προσέδωσαν τέτοια αἴγλη στήν ἀττική διάλεκτο, ὥστε θεωρήθηκε πρότυπο γλωσσικῆς ἐκφράσεως, τό πιό ἐκλεπτυσμένο, σαφέστερο καί πλουσιότερο σέ ἀποχρώσεις ὄργανο ἐπικοινωνίας. Ἐννοίες ὅπως ἡ «δημοκρατία», ἡ «ἰσονομία», ὁ «διάλογος» ἀναπτύσσονται σέ αὐτόν τόν χῶρο καί βρίσκουν τήν πιό λαμπρή τους θεωρητική ἐπεξεργασία καί ἔκφραση⁷.

Κατά τόν τέταρτο αἰώνα π.Χ. ἡ ὑποχώρηση τῶν διαλεκτικῶν χαρακτηριστικῶν εἶναι ἐμφανής, ἀλλά σέ διαφορετικό ποσοστό κατά περιοχές. Κατά τόν τρίτο αἰώνα π.Χ. σχηματίζουμε γιά τίς περισσότερες πόλεις τήν ἐντύπωση ὅτι τά κείμενα δημοσίου χαρακτήρα ἔχουν «διανθι-

5. Βλ. Νικηφόρος Βρεττάκος, ὀ.π., σ. 7.

6. Δρ. Ἄννα Παναγιώτου, Ἡ ἐλληνική γλώσσα, Ἱστορική ἀναδρομή, «Ἡ ἐλληνική μία πάντοτε σύγχρονη γλώσσα», Ἀθήνα 1999, σ. 11 (Ἐκδοση Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ).

7. ὀ.π., σ. 13.

σθεῖ» μέ διαλεκτικά στοιχεῖα, λεξιλογικά συνήθως, ἐνῶ τό κείμενο εἶναι συντεταγμένο στήν Κοινή. Ἡ Κοινή, πού διαμορφώνεται τόν 4ο π.Χ. αἰώνα εἶναι κατά βάση μία ἐξελιγμένη μορφή τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, χωρίς τά πολύ τυπικά ἀττικά στοιχεῖα μέ ὀρισμένες ἐπιδράσεις ἀπό τήν ἰωνική καί μακεδονική διάλεκτο. Ἡ Κοινή χρησιμοποιήθηκε σταδιακά σέ ὅλες τίς περιοχές τοῦ ἑλληνόφωνου χώρου στόν γραπτό τουλάχιστον λόγο καί στήν ἐκπαίδευση⁸.

Κατά τήν ἑλληνιστική περίοδο τό ἐθνικό «Ἑλλήν» δέν σήμαινε ἀπαραίτητα συγκεκριμένη φυλετική καταγωγή, ἀλλά προσδιόριζε ἕνα ἄτομο πού εἶχε ἑλληνική παιδεία, τρόπο ζωῆς καί ἐκφραζόταν στήν ἑλληνική γλώσσα⁹.

Γιά διάστημα μιῆς τουλάχιστον χιλιετίας, μέχρι τήν ἄνοδο καί τήν ἐπικράτηση τῆς Ρώμης στό πολιτικό προσκήνιο, οἱ Ἑλληνες κατ' ἀποκλειστικότητα φιλοσοφοῦν, σκέπτονται, ἱστοροῦν τόν κόσμο πού τούς περιβάλλει¹⁰.

Κατά τήν περίοδο τῆς ρωμαϊκῆς κατοχῆς δέν ὑπῆρξε ποτέ σοβαρή ἀντιπαράθεση μεταξύ τῶν ἑλληνικῶν καί τῶν λατινικῶν στό ἐσωτερικό τῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ ἀντιπαλότητα καί ἡ σύγκρουση τῶν δυό κόσμων πού ἔληξε μέ τή στρατιωτική ἐπικράτηση τῶν Ρωμαίων, τόν δεύτερο καί τόν πρῶτο αἰώνα π.Χ., δέν ἔπληξε τήν ἑλληνική γλώσσα οὔτε τόν ἑλληνικό πολιτισμό¹¹.

Ἡ ρωμαϊκή διοίκηση, μέ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις, χρησιμοποίησε τήν ἑλληνική ὡς μέσο ἐπικοινωνίας στό ἀνατολικό τμήμα τοῦ κράτους καί στίς περιοχές νοτίως τοῦ Δουνάβεως. Ἀκόμη καί στή Ρώμη ἡ πολιτιστική αἴγλη τῆς ἑλληνικῆς, καί ὅ,τι αὐτή συνεπάγεται, φαίνεται νά ἐπηρέασε μεγάλα τμήματα τῆς ἀριστοκρατίας καί τῶν διανοουμένων¹².

Κατά τόν 3ο αἰώνα π.Χ. πραγματοποιεῖται στήν Ἀλεξάνδρεια τῆς Αἰγύπτου ἡ μετάφραση στήν ἑλληνική τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀπό ἑβδομήντα δυό Ἰουδαίους Ἑλληνιστές. Ὁ Χριστιανισμός θά συνδεθεῖ στενά ἀπό τά πρῶτα του χρόνια μέ τήν ἑλληνική, ἡ ὁποία θά γίνει ἡ πιό εὐρέως κατανοητή γλώσσα στή ρωμαϊκή αὐτοκρατορία. Τά τρία ἀπό

8. Ἄννα Παναγιώτου, ὀ.π., σ. 13.

9. Ἄννα Παναγιώτου, ὀ.π., σ. 15.

10. Ὀ.π.

11. Ὀ.π., σ. 16-17.

12. Ὀ.π., σ. 17.

τά τέσσερα Εὐαγγέλια (πλήν τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου, πού εἶναι γραμμένο στήν ἀραμαϊκή) καθώς καί τά ὑπόλοιπα 23 βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι γραμμένα ἀπ' εὐθείας στήν Ἑλληνική¹³.

Ἀπό τόν τέταρτο αἰώνα μ.Χ., ἐποχή τῆς ὀλοσχεροῦς ἐπικρατήσεως τῆς νέας θρησκείας, ὁ Χριστιανισμός καί ἡ ἑλληνική γλῶσσα θά προχωρήσουν ἐνωμένα, ἀναπόσπαστα. Εἶναι πανθομολογούμενο ὅτι ἡ ἑλληνική σκέψη ἐκπεφρασμένη μέσω τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας ἀποτελεῖ τήν προῖστορία τοῦ Δυτικοῦ κόσμου ἀλλά καί ὄλων τῶν λαῶν πού ἀκολουθοῦν αὐτό τό πρότυπο. Πολιτιστικές ἔννοιες καί γνωστικοί τομεῖς ὅπως μαθηματικά, γεωμετρία, ἀστρονομία, φυσική, οἰκονομία, βιολογία, ἀνατομία, ἱστορία, φιλολογία, φιλοσοφία καί πλῆθος ὄρων πού ἀφοροῦν σέ αὐτές τίς ἐπιστῆμες καί βεβαίως οἱ ὄροι τῆς ἰατρικῆς δείχνουν τή συνεισφορά τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καί τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας στό σύγχρονο κόσμο¹⁴.

Ἐννοιες ἐξ ἄλλου πολυδιάστατες καί πολυσήμαντες, ὅπως «δημοκρατία», «χριστιανισμός», «ἠθική», «κόσμος», «ἰδέα», «ψυχή», «λόγος» καί κυρίως «διάλογος» μέ τόν ἄλλο, δηλαδή ἀνταλλαγή ἀπόψεων, σεβασμός καί ἀποδοχή ἢ τουλάχιστον ἀνοχή τοῦ διαφοροτικοῦ δείχνουν πόσο βαθειά ἐπηρέασε τήν ὀπτική τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου ἡ ἑλληνική ἀποψη γιά τόν κόσμο, πού μᾶς περιβάλλει καί τόν κόσμο, πού εἶναι μέσα μας¹⁵.

Ἡ ἰδιαιτερότητα τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας καθιστᾷ ἀναγκαία τήν παρουσία της στό παγκόσμιο σημερινό γίνεσθαι μέ τή γενικότερη σύγχυση καί τήν ἀμφισβήτηση ἐννοιῶν καί ἀξιῶν. Συνηγορεῖ ἡ ὁμολογία τοῦ μεγαλύτερου ἴσως φυσικοῦ, τοῦ Martin Heisenberg: «Ἡ θητεία μου στήν ἀρχαία ἑλληνική γλῶσσα ὑπῆρξε ἡ σπουδαιότερη πνευματική μου ἄσκηση. Στή γλῶσσα αὐτή ὑπάρχει ἡ πληρέστερη ἀντιστοιχία ἀνάμεσα στή λέξη καί στό ἐννοιολογικό της περιεχόμενο»¹⁶. Τό γλωσσικό σύμβολο, δηλαδή ἡ λέξη, στήν ἑλληνική βρίσκεται σέ πλήρη ἀντιστοιχία μέ τήν ἔννοια πού δηλώνει, τό «ἐννοιολογικό περιεχόμενο», παρατηρεῖ ὁ Heisenberg¹⁷.

13. Ὁ.π., σ. 17.

14. Ὁ.π., σ. 27.

15. Γεώργιος Μπαμπινιώτης, *Ἡ ταυτότητα τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας*, «Ἡ ἑλληνική μία πάντοτε σύγχρονη γλῶσσα», ὁ.π., σ. 35.

16. Γεώργιος Μπαμπινιώτης, *Ἡ ταυτότητα τῆς ἑλληνικῆς γλῶσσας*, «Ἡ ἑλληνική μία πάντοτε σύγχρονη γλῶσσα», ὁ.π., σ. 35.

17. Ὁ.π.

Εἶναι ἐξ ἄλλου ἀξιοπρόσεκτες οἱ ἐπισημάνσεις τοῦ Καθηγητοῦ κ. Μπαμπινιώτη γιὰ τὴν ἰδιαιτερότητά της. Ἡ χρήση της ἀπὸ τὰ μεγάλα προικισμένα πνεύματα τῆς ἀνθρωπότητας, γιὰ τὴν ἔκφραση προηγημένων μορφῶν σκέψεως.

- Ἡ ἀνάδειξή της σέ κύρια βάση τῆς ἐννοιολογικῆς ἔκφρασης τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ.

- Ἡ σημερινή παρουσία της στό λεξιλόγιο ὄλων τῶν εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν.

- Ἡ ἀδιάκοπη προφορική καί γραπτὴ παράδοσή της ἐπὶ 4000 καί 3000 χρόνια ἀντιστοίχως.

- Ἡ στενὴ σχέση τῆς σύγχρονης Ἑλληνικῆς πρὸς τίς παλαιότερες φάσεις της, ἀρχαία καί βυζαντινὴ.

- Ὁ ρόλος της ὄχι μόνο στὴν Ἀναγέννηση, ἀλλὰ καί στίς μετέπειτα καί σύγχρονες ἀκόμη μορφές παιδείας καί ἐκπαιδεύσεως στὴν Εὐρώπη καί σέ δυτικογενεῖς πολιτισμούς¹⁸.

Βασικὲς ἐννοιες τῆς ἀνθρώπινης σκέψεως, ὅ,τι ὀνομάστηκε «καλλιεργημένος κώδικας», πρωτοεκφράστηκαν στὴν Ἑλληνική¹⁹, ἡ ὁποία ὑπῆρξε ἡ διαφάνεια, πάνω στὴν ὁποία προβλήθηκαν οἱ ἐγκυρότερες ἀξίες καί ἐννοιες.

Λέξεις-ἐννοιες ὅπως ἡ λογικὴ καί τὸ σύστημα, ἡ ἀνάλυση καί ἡ σύνθεση, ἡ κατηγορία, ἡ μέθοδος, ἡ ταξινόμια, ἡ ὑπόθεση καί ἡ ἱεραρχία, τὸ πρόβλημα καί ἡ κριτικὴ, τὸ θέμα, τὸ πρόγραμμα καί ἡ ὀργάνωση, ἡ θεωρία, ἡ ἰδεολογία, ἡ πολιτικὴ, ἡ δημοκρατία καί ἡ τυραννία, τὰ συμπτώματα, ἡ διάγνωση καί ἡ θεραπεία, πλῆθος ἄλλων ἀλλὰ καί ἡ λειτουργία, ὁ Χριστός, ἡ ὀρθόδοξη, τὸ Εὐαγγέλιο, οἱ ὕμνοι, οἱ μάρτυρες καί ἡ Ἐκκλησία καί τόσες ἄλλες λέξεις-κλειδιά τοῦ πολιτισμοῦ μας, συλλαμβάνονται, δηλώνονται καί βιώνονται μέ λέξεις τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας.

Σέ γλώσσα ἑλληνικὴ ὁ Θεῖος Λόγος, σέ λόγο ἑλληνικὸ οἱ καθοριστικὲς γιὰ τὸ χριστιανισμό ἐννοιες τῶν πατερικῶν κειμένων, στά ἑλληνικά ἡ ὕμνολογία τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας, ἑλληνιστὶ ἡ Θεία Λειτουργία.

Τὰ κλασικὰ ἑλληνικά κείμενα ξεπέρασαν τὰ ὅρια τοῦ χώρου καί τοῦ

18. Ὁ.π., σ. 33.

19. Ὁ.π.

χρόνου²⁰. Ός προς τή σχέση σύγχρονης, αρχαίας και βυζαντινής ελληνικής και τή μακρά αδιάκοπη γραπτή και προφορική παράδοση τής ελληνικής 4000 χρόνια ἄς ἀκούσουμε τόν Γιώργο Σεφέρη: «Ἡ ελληνική γλώσσα, ὁ ἄνθρωπος, ἡ θάλασσα...». Γιά κοιτάξτε, γράφει, πόσο θαυμάσιο πράγμα εἶναι νά λογαριάζει κανείς πώς ἀπό τήν ἐποχή πού μίλησε ὁ Ὅμηρος ὡς τά σήμερα, μιλοῦμε, ἀνασαίνουμε και τραγουδοῦμε μέ τήν ἴδια γλώσσα. Και αὐτό δέν σταμάτησε ποτέ, εἴτε σκεφτοῦμε τήν Κλυταιμνήστρα πού μιλά στον Ἀγαμέμνονα, εἴτε τήν Καινή Διαθήκη, εἴτε τούς ὕμνους τοῦ Ρωμανοῦ και τόν Διγενῆ Ἀκρίτα, εἴτε τό Κρητικό θέατρο και τόν Ἐρωτόκριτο, εἴτε τό δημοτικό τραγούδι²¹. Αὐτή εἶναι πράγματι ἡ ελληνική γλώσσα. Μία και ἐνιαία. Αὐτό ἀποτελεῖ και τή δύναμή της. Νά μπορούμε κάθε στιγμή νά γευόμαστε τή μαγεία τῆς λέξεως, τήν πολυδύναμη λειτουργία της στό λόγο.

Λυδία λίθος γιά τήν καταξίωσή της ἡ ἀντοχή της στή φθοροποιό δύναμη τοῦ χρόνου. Ἡ παγκόσμια καθιέρωσή της σήμερα θεωρεῖται ἐπιτακτική σύμφωνα μέ τό πρόγραμμα “Hellenic Quest” ἠλεκτρονικῆς ἐκμαθήσεως της πού τό “CNN” ἄρχισε νά διανέμει παγκοσμίως. Ὁ πρόεδρος τῆς μεγάλης ἐταιρείας H/Y “Apple”, Τζόν Σκάλι, εἶπε σχετικῶς: «Ἀποφασίσαμε νά προωθήσουμε τό πρόγραμμα ἐκμαθήσεως τῆς ελληνικῆς, ἐπειδή ἡ κοινωνία μας χρειάζεται ἕνα ἐργαλεῖο πού θά τῆς ἐπιτρέψει νά ἀναπτύξει τή δημιουργικότητά της νά εἰσαγάγει καινούργιες ιδέες και θά τῆς προσφέρει γνώσεις περισσότερες ἀπ’ ὅσες ὁ ἄνθρωπος μπορούσε ὡς τώρα νά ἀνακαλύψει». Και οἱ Ἄγγλοι ἐπιχειρηματίες προτρέπουν τά ἀνώτερα στελέχη τους νά μάθουν ἀρχαία ἐλληνικά, «ἐπειδή αὐτά περιέχουν μία ξεχωριστή σημασία γιά τούς τομεῖς ὀργανώσεως και διαχειρίσεως ἐπιχειρήσεων».

Στό συμπέρασμα αὐτό ὁδηγήθηκαν ἀπό διαπιστώσεις εἰδικῶν Βρετανῶν ὅτι «ἡ ελληνική γλώσσα ἐνισχύει τή λογική και τονώνει τίς ἡγετικές ικανότητες». Γι’ αὐτό, προσέθεσαν, ἔχει μεγάλη ἀξία, ὅχι μόνο στήν πληροφορική και στήν ὑψηλή τεχνολογία ἀλλά και στον τομέα ὀργανώσεως και διοικήσεως. Αὐτές οἱ ιδιότητες τῆς ελληνικῆς ὠθησαν τό Πανεπιστήμιο Ἰρβάν τῆς Καλιφόρνια νά ἀναλάβει τήν ἀποθησαύριση τοῦ πλοῦτου της. Ἐπί κεφαλῆς τέθηκε ἡ ἐλληνίστρια McDonald

20. Ὁ.π., σ. 39.

21. Ὁ.π., σ. 37.

καί οί Καθηγητές ηλεκτρονικῆς Μπροῦνερ καί Πάκαρι. Μιλώντας γι' αὐτό ὁ Καθηγητής Μπροῦνερ εἶπε: «Σέ ὅποιον ἀπορεῖ, γιατί τόσα ἑκατομμύρια δολλάρια γιά τήν ἀποθησαύριση τῶν λέξεων τῆς ἑλληνικῆς, ἀπαντοῦμε: Μά πρόκειται γιά τή γλώσσα τῶν προγόνων μας. Καί ἡ ἐπαφή μας μέ αὐτούς θά βελτιώσει τόν πολιτισμό μας». Τό γεγονός δέ ὅτι οἱ Ἴσπανοί Εὐρωβουλευτές ζήτησαν νά καθιερωθεῖ ἡ ἑλληνική ὡς ἡ ἐπίσημη γλώσσα τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἐνωσης εἶναι διότι τό νά μιλά κανεῖς γιά Ἐνωμένη Εὐρώπη χωρίς τήν ἑλληνική εἶναι σάν νά μιλά σέ ἕναν τυφλό γιά χρώματα.

Ὅμως ἀκροτελευτίως πρέπει νά ὑπογραμμίσουμε ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τή μεταφραστική προσπάθεια τῶν κλασικῶν κειμένων τῆς ἀρχαιότητος, τῶν Εὐαγγελίων, τῆς Θείας Λειτουργίας καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ὑμνολογίας, ἡ προσπάθεια αὐτή δέν εἶναι δυνατόν ποτέ νά ἀποδώσει πιστά ὅσο καί ἂν τά προσεγγίσει, ἀλλά ὑπάρχει κίνδυνος νά τά ἀλλοιώσει, νά τά παραχαράξει. Θά μπορούσαμε νά συμφωνήσουμε ἀνεπιφύλακτα μέ τήν ἀποψη τῶν Ἰταλῶν, ὅσον ἀφορᾷ τίς μεταφράσεις τῶν κειμένων: «Ὁ μεταφραστής εἶναι προδότης» ἢ κατά τήν ἀποψη ἄλλων, τό νά διαβάζεις κάτι ἀπό τό πρωτότυπο, εἶναι σά νά πίνεις κρασί ἀπό χρυσή κούπα, ἐνῶ στή μετάφραση εἶναι σά νά πίνεις κρασί ἀπό ἀσημένια καί συμπληρώνουμε, γιατί ὄχι, μερικές φορές, ἀπό ποτήρι μιᾶς χρήσεως.

Αὐτό μπορεῖ νά ἰσχύσει περισσότερο ὅσον ἀφορᾷ τόν εὐαγγελικό λόγο, τά κείμενα τῆς Θείας Λατρίας, τῆς Ὑμνολογίας. Ὁ εὐσεβής ἄνθρωπος, ἀκόμη κι ἂν δέν διαθέτει μόρφωση καί παιδεία ἐγκεφαλική, μπορεῖ μέ τήν καθαρότητα τῆς ψυχῆς του νά προσεγγίσει τίς αἰώνιες ἀλήθειες σάν τό Μέγα Ἀντώνιο, ἔχοντας γιά ἀλάθητο ὁδηγό τήν καρδιά του καί πάνω ἀπ' ὅλα τό φωτισμό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Πρὶν ἀπό λίγα χρόνια βρέθηκα στό Πανεπιστήμιο τοῦ Lancaster στό Ambleside προκειμένου νά παρακολουθήσω ἕνα συνέδριο τῆς EUROCLASSICA, τοῦ Ὁμίλου Εὐρωπαϊκῶν Ἐταιρειῶν Καθηγητῶν Κλασικῶν Γλωσσῶν καί Πολιτισμῶν.

Κάποιος Καθηγητής Πανεπιστημίου μᾶς ἔφερε κάποια ἀποσπάσματα ἀπό τήν Καινή Διαθήκη. Συνέβη νά κάνει ὁ ἴδιος καί σειρά ἐκπομπῶν στό BBC. Ἄν ἐνθυμοῦμαι καλῶς, μᾶς ἔφερε τά ἀποσπάσματα: «Καταμάθετε τά κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει... κ.λπ.». Παρουσίασε τρεῖς διαφορετικές μεταφράσεις τοῦ ἀποσπάσματος. Ἡ κατάληξη τοῦ ἰδίου καί τῶν ἄλλων παρισταμένων συνέδρων ἦταν ὅτι κα-

μιά απόλυτως, όχι μόνον δέν απέδιδε, αλλά δέν προσήγγιζε καν τό πρωτότυπο. Ήταν παραχάραξη καί όχι όρθή απόδοση.

Καθηγητής μας επίσης τής Κλασικής Φιλολογίας στό Πανεπιστήμιο Άθηνών, ό όποιος μās δίδασκε τό σύγγραμμα «Ή άπλούστατη πρόταση τών κλασικών γλωσσών» μέ αναφορά στό Κατά Ίωάννην Εύαγγελίον μās ανέφερε τό περιστατικό ενός άγράμματος αλλά εύσεβοϋς λειτουργοϋ τοϋ Ύψίστου, ό όποιος διάβαζε τόν ψαλμό: «Μακάριος άνήρ κ.λπ.».

Σήμερα οί έπιστήμονες πιστεύουν ότι ό δείκτης νοημοσύνης δέν εΐναι μόνο ύπόθεση έγκεφαλική, I.Q., δηλαδή Intelligence Quantity αλλά καί E.Q. δηλαδή Emotional Quantity, για νά συμφωνήσουμε μέ τόν μεγάλο Pasquale, ότι ή καρδιά έχει τούς λόγους της, πού τό λογικό δέν κατανοεί.

«Μονάχη έγνοια ή γλώσσα μου στίς άμμουδιές τοϋ Όμήρου.

Τή γλώσσα μοϋ έδωκαν έλληνική μέ τά πρώτα λόγια τοϋ Ύμνου.

Τή γλώσσα μοϋ έδωκαν έλληνική μέ τά πρώτα πρώτα δόξα Σοι», θά πει ό Όδυσσεάς Έλύτης μέ τούς άσυνήθιστους λεξιλογικούς συνδυασμούς του, πού φανερώνουν τή μεγάλη έξοικειώσή του μέ τόν άνεξάντλητο θησαυρό τής έλληνικής γλώσσας στή διαχρονική της πορεία.

Κορυφαίοι διανοούμενοι πιστεύουν ότι, άν μέ τόν χρόνο ή έλληνική γλώσσα έφθασε στήν όχι εύχάριστη σημερινή της μορφή, θά μπορέσει καί πάλιν νά επανακτήσει τήν «άρχαιαν λάμψιν» κατά τόν περίφημο αρχαίστη Νεόφυτο Δούκα²², ό όποιος αναρωτιέται: «έάν άρνηθοϋμε τήν πρόοδο τής αρχαίας γλώσσας, τί θέλουσι στοχαστή τά άλλα έθνη περι ήμών, οΐτινες χάρουσιν ήδη όρῶντες έν ήμϊν κατ' όλίγον άνορθομένην τής γλώσσης τήν τελειότητα;».

Όλοι εύελπιστοϋν ότι πολύτιμη βοήθεια μπορει νά προσφέρει ή Έκκλησία διατηρώντας τήν έλληνική γλώσσα άπαραχάρακτη ως τό άνόθευτο πρωτόπλασμα τών πρωτοχριστιανικών χρόνων καί «ήμεϊς ως τέκνα πιστά φιλοστόργω μητρί συνεπόμενοι, αναβαίνομεν».

22. Βλ. σχετικά Ρέα Δελβερούδη, Άδελφή ή θυγατέρα. Άντιλήψεις για τή σχέση Άρχαίας καί Νέας Έλληνικής στα τέλη τοϋ 18ου αϊώνα, «Οί Κλασικές γλώσσες: Ή διαχείριση ενός Πολιτισμικοϋ Κεφαλαίου», Θεσσαλονίκη 2004, σ. 40.